

Кравченко Л.О., к. філол. н., доц., *Сюсюрченко М.А.*, студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПАРТІОНІМИ УКРАЇНИ (СТРУКТУРНИЙ І ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИЙ АСПЕКТИ)

Стаття присвячена лінгвістичному аналізу власних назв політичних партій України, які є невід'ємною частиною українського ергонімікону. Розглянуто структурні особливості цих онімів та окремі способи творення їх, зокрема абревіацію як елемент мовної гри з асоціативними образами. Значна увага приділена онімній та апелятивній лексиці, яка стала лексичною базою партіонімів.

Ключові слова: партіонім, ергонім, онім, апелятив, лексична база, абревіація.

Останнім часом посилюється увага науковців до вивчення ергонімів. Цьому пласту онімної лексики присвячені наукові праці багатьох мовознавців, серед яких О.О. Белей, Н.В. Кутуза, М.М. Торчинський, М.М. Цілина, С.О. Шестакова та інші. Однак власні назви політичних партій, які є невід'ємною частиною ергонімікону України, залишаються поза увагою науковців, що й зумовлює актуальність обраної теми. Політичних і громадських організацій в Україні з кожним роком стає все більше, а їхні назви з кожним роком стають строкатішими й креативнішими, оскільки творці цих онімів прагнуть максимально приваблювати електорат, застосовуючи різні технології впливу на нього. Саме тому вивчення цих власних назв дає поштовх для наукових пошуків не лише в царині ономастики, а й в галузі соціолінгвістики, психолінгвістики та культурології.

Матеріалом дослідження стали власні назви політичних партій України, зареєстровані в Департаменті державної реєстрації станом на 9 жовтня 2015 року та станом на 18 січня 2017 року [6] загальною кількістю (368 одиниць), а предметом – структура та лексико-семантична характеристика цих онімів.

Власні назви ділових об'єднань, зокрема спілок, організацій, закладів, корпорацій, підприємств, товариств, гуртків, становлять окрему тематичну групу пропріальних одиниць, на позначення якої вживають термін ергонім. А на позначення власних назв політичних партій, які входять до цієї групи онімної лексики, М.М. Торчинський вводить спеціальний термін – партіонім [4, с. 286]. Ним і будемо послуговуватися, досліджуючи структуру та лексичну базу цих пропріативів.

І. Структура партіонімів. Згідно із Законом України “Про громадські об'єднання” (стаття 10), “найменування громадського об'єднання складається з двох частин – загальної та власної назв. У загальній назві зазначається організаційно-правова форма громадського об'єднання (“громадська організація”, “громадська спілка”)... Власна назва громадського об'єднання не повинна бути тотожною власним назвам інших зареєстрованих громадських об'єднань” [1]. Тому партіоніми мають бінарну структуру – перший елемент вказує на вид громадського об'єднання, а

другий – це безпосередня назва партії. З урахуванням цього можемо стверджувати, що за будовою партіоніми складені, оскільки обидва компоненти є важливими: один має інформаційний зміст, а другий, як правило, реалізує ідейне, функційне й світоглядне наповнення.

Бінарна структура партіонімів часто спричинює тавтологію в назвах, коли і загальна, і індивідуальна частини містять слово партія, наприклад: *Політична партія “Республіканська партія “Славутич”, Політична партія “Ліберально-гуманістична партія “Товариш”, Політична партія “Всеукраїнська партія “Дітей війни”, Політична партія “Козацька Українська Партія”*. Урізноманітнюють і сприяють уникненню тавтології в назвах семантично близькі лексеми, що вказують на інші організаційно-правові форми, серед яких найпоширенішими є: об’єднання (*Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Громада”, Політична партія “Об’єднання “САМОПОМІЧ”* (тут і далі правопис офіційних назв партій великими літерами і в лапках зберігаємо), *Політична партія “Всеукраїнське аграрне об’єднання “Заступ”*), блок (*Партія “НАРОДНИЙ БЛОК”, Партія “СЕЛЯНСЬКИЙ БЛОК АГРАРНА УКРАЇНА”, ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “БЛОК МІСЦЕВИХ ГРОМАД”, Політична Партія “Опозиційний блок”*), рух (*Політична партія “РУХ ЗА РЕФОРМИ”, Політична партія Громадянський рух України*), союз (*Політична партія “Всеукраїнський патріотичний союз”, Політична партія “Союз анархістів України”*), спілка (*Політична партія “Спілка вільних людей “Сонце”*), альянс (*Політична партія “Альянс За Соціальну Справедливість”, Демальянс (Демократичний альянс), ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “НАСТУП “НАЦІОНАЛЬНИЙ АЛІАНС СВОБОДИ ТА УКРАЇНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ”*).

Зважаючи на кількість елементів у назві політичної партії, класифікуємо партіоніми на: 1) двокомпонентні: *Республіканська платформа, “Партія селян”, Слов’янська партія*; 2) трикомпонентні: *Всеукраїнське об’єднання “Свобода”, Конгрес Українських Націоналістів, Ліберальна партія України, Політична партія “АВТО-МАЙДАН”, Аграрна партія України, Народний Рух України*; 3) багатоконпонентні: *ПАРТІЯ “БЛОК ПЕТРА ПОРОШЕНКА “СОЛІДАРНІСТЬ”, Політична партія “Організація Українських Націоналістів”, Політична партія Всеукраїнське об’єднання “Народні герої”*. Також трапляються складені назви, один із компонентів яких є абрєвіатурою: *Політична партія “УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка”, Політична партія “За Кернеса (За конструктивні економічні реформи, нестрійняття екстремізму, спротив авторитаризму!)”, ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “УКРАЇНСЬКЕ ОБ’ЄДНАННЯ ПАТРІОТІВ – УКРОП”* (від початкових звуків *укр*-аїнське *о*-б’єднання *п*-атріотів).

Серед партіонімів переважають безприйменникові конструкції: *Політична партія “ПРАВИЙ СЕКТОР”, Всеукраїнське об’єднання “ЧЕРКАЩАНИ”*. Значно меншою кількістю представлені прийменникові: *Політична партія “Молодь до ВЛАДИ”, Народний Рух України за єдність, Політична партія “Сам за себе”*. Подекуди засвідчено конструкції з єднальними сполучниками: *Політична партія “ВІДРОДЖЕННЯ І РОЗВИТОК”, “Всеукраїнська Політична партія – Екологія та Соціальний захист”*. І зовсім рідко – конструкції з поєднанням прийменників і сполучників: *Політична партія “За справедливість та добробут”*.

Особливістю словотворення власних назв політичних партій є тенденція до абрєвіації, що зумовлено принципом економії мовних зусиль та уникненням повторів. Абрєвіатури назв політичних організацій широко побутують у розмовному, художньому та публіцистичному стилях: *БЮТ – Блок Юлії Тимошенко, ДемПУ – Демократична партія України*. У неформальному спілкуванні, окрім абрєвіатур, скорочують офіційну назву політичної партії, опускаючи її загальну частину. Так, замість *Політична партія “Об’єднання “САМОПОМІЧ”*, використовують лише індивідуальну назву *“Самопоміч”*, замість *Громадянська партія “ПОРА” – “Пора”*, замість *Політична партія “ПРАВИЙ СЕКТОР” – “Правий сектор”*. Така варіативна можливість використання абрєвіатур та скорочених назв прописана в Законі України “Про громадські об’єднання” (стаття 10): “Громадське об’єднання може також мати скорочене найменування, яке визначається рішенням його установчих зборів або вищого органу управління – з’їзду, конференції, загальних зборів тощо (далі – вищий орган управління)” [1].

II. Лексична база партіонімів. Аналізуючи лексичну базу партіонімів, маємо враховувати, що для деяких видів ергонімів, зокрема партіонімів, існують законодавчі та власне мовні вимоги до структури й лексичного наповнення. Згідно із законодавством України, забороняється використання найменувань державної влади, місцевого самоврядування, слів “державний”, “комунальний” та похідних від них. Натомість назва може містити інформацію про статус, вид громадського об’єднання та ім’я фізичної особи за умови її попередньої письмової згоди [1] (стаття 10). Щодо власне мовних вимог до ергонімів, то такими є “євфонія, відносна короткість, інформативність, орієнтація на асоціації зі словами, що не мають пейоративних значень, необхідність урахування прагматичних пресупозицій – оцінок фонду знань, зацікавленості, психологічного стану, характеру, спроможності розуміти адресата, сугестивна здатність, естетичність, урахування особливостей національної культури, менталітету, стереотипів, явищ прецедентності тощо” [3, с. 172]. І на думку О. Селіванової, ергонім не повинен позначати вульгарне або грубе слово при перекладі на іноземні мови.

Лексичним матеріалом для творення дво- три- і багатокomпонентних партіонімів слугувала як апелятивна, так і онімна лексика.

1. Серед двокомпонентних партіонімів ми виділяємо відапелятивні (*Єдиний Центр, Республіканська платформа, Народна Партія, Партія “Віче”, “Партія селян”, Партія “Відродження”*) та відапелятивно-відонімні (*ПАРТІЯ “РУСЬ”, Українська партія*) назви, відонімний компонент яких представлений топонімами або відтопонімними прикметниками.

2. За лексичною базою досліджувані трикомпонентні пропріативи ми теж класифікуємо на відапелятивні (*Партія Вільних демократів, Партія “Громадянська солідарність”, Політична партія “Держава”, Політична партія “Дружба”*), та відапелятивно-відонімні (*Партія Пенсіонерів України, Партія ветеранів Афганістану, Демократична партія України*), які у кількісному співвідношенні майже тотожні. Серед відапелятивно-відонімних номінацій домінують відапелятивно-відтопонімні: *Молодіжна партія України, Ліберальна партія України, Соціалістична партія*

України, *Партія “Сильна Україна”*. Одиничним прикладом є відапелятивно-відкосноміний партіонім – *Політична партія “СІРІУС”*.

3. Багатокомпонентні партіоніми, як і дві попередні групи, за лексичною базою можна поділити на відапелятивні та відапелятивно-відоміні. До відапелятивних належать: *Політична партія “Соціал-Патріотична Асамблея Слов’ян”*, *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “ПАРТІЯ ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ”*, *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “ВСЕ-УКРАЇНСЬКЕ ОБ’ЄДНАННЯ “ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ”*, *Політична партія “Час змін”* та інші. Цікавим є факт, коли партії рееструють майже під однаковою назвою з однаковим оформленням: *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “МАЙБУТНЄ КРАЇНИ”*, зареєстрована в 2015 році, і *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ”*, зареєстрована в 2016 році (ці оними розрізняє лише одна літера).

Серед відапелятивно-відоміних номінацій більшість це відапелятивно-відтопоніміні похідні: *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “ВІННИЦЬКА ЄВРОПЕЙСЬКА СТРАТЕГІЯ”*, *Політична партія “Республіканська партія “Славутич”*. Значно рідше трапляються відапелятивно-відантропоніміні номінації: *Політична партія “Блок Геннадія Чекіти “За справедливість”*, *Радикальна партія Олега Ляшка*, *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНИЙ РУХ ВАЛЕНТИНА НАЛИВАЙЧЕНКА “СПРАВЕДЛИВІСТЬ”*, *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “ГРОМАДСЬКИЙ РУХ МИКОЛИ ТОМЕНКА “РІДНА КРАЇНА”*. Незвичайну назву має недавно сформована *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “БЛОК ДАРТА ВЕЙДЕРА”*, відантропоніміний компонент якої – власна назва вигаданого персонажа кіноопеї “Зоряні війни”, що є нібито головою партії.

Варто виділити групу відапелятивно-відантропоніміні-відтопоніміних власних назв, до яких належать: *Партія Наталії Королевської “Україна – Вперед!”*, *Українська морська партія Сергія Ківалова*. Окрему групу складають відапелятивно-відетноніміні-відтопоніміні номінації: *Демократична партія угорців України*, *Політична партія “Партія поляків України”*. А такі пропріативи, як *Політична партія “Кияни передусім!”* та *Політична партія “Ми Українці”* зараховуємо до відапелятивно-відкатайконіміних та відапелятивно-відетноніміних номінацій відповідно.

У складі партіонімів трапляються прецедентні феномени, що виконують культурно-проективну функцію, викликають необхідну асоціацію та додають власним назвам символічного змісту: *Політична Партія “КОЗАЦЬКА СЛАВА”*, *Політична партія “Воля”*, *Всеукраїнське об’єднання “Батьківщина”*, *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “СВІДОМА НАЦІЯ”*, *Політична партія “СИЛА НАЦІЇ”*, *Політична партія “УКРАЇНА ПОНАД УСЕ”*. Аналіз матеріалу показав, що в більшості назв партій є лексема *Україна* та похідні від неї – *український*, *українець*, які також зараховуємо до прецедентних феноменів: *Політична Партія “Піратська Партія України”*, *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “УКРАЇНСЬКА ПЕРСПЕКТИВА”*, *Політична партія “Українська Галицька партія”*, *Політична партія “НОВА СОЛІДАРНА УКРАЇНА”*, *Політична партія “МОГУТНЯ УКРАЇНА”*.

Доволі часто в партіонімах використовують метафори, які вказують на основне спрямування діяльності партії, зокрема на екологію: *Зелена екологічна партія України “Райдуга”*, *Партія Зелених України*, *Політична партія “Зелені”*, *Політична партія “Зелений Тризуб”*. Також у деяких назвах засвідчено гру слів. Наприклад, у

онімі *Партія Народної Дії “НАДІЯ”* друга частина (власна назва) має подвійне трактування: перше як композит, утворений двома елементами із загальної назви, друге як загальноживаний абстрактний іменник. Подібну гру слів бачимо й у назві *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “ЗАПОРУКА (ЗА ПОРЯДОК В УКРАЇНІ)”*, де внаслідок абревіації виникає слово *запорука*-а з позитивною семантикою в асоціативному ланцюжку: “буде запорука успіху, якщо ми голосуємо **за порядок в Україні**”.

Варто пам’ятати, що мовну гру онімів треба використовувати обережно, бо вона не завжди спрацьовує на користь політичній партії, про що вже писала О.Ю. Карпенко. “У політиці така гра може ставати гострою зброєю. Після утворення партії *“Солідарність жінок України”* недоброчливиці одразу з цієї назви (а власні назви партій, політичних рухів, течій – виразні ергоніми) утворили абревіатуру “СолЖУ”, що у російськомовній просторіччі означає “збрешу” (літ.: солгу). Поява партії *“За єдину Україну”* теж супроводжувалася ехидною абревіатурою (і теж російськомовною): “За ЕДУ”, та наступною трансформацією – “За ЕДУ”, звідки і ЕДА (“ґжа”), і заедун (функціонер цієї партії), і ЗАЕДУ “заїду” (натяк на можливу бійку)” [2, с. 3].

Що ж до останніх онімних новотворів, то можемо сказати, що вони мали успіх. Піарщики доволі вдало підбрали абревіатуру в назві *Політичної партії “УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка”*. Абревіатура “УДАР” характеризує голову партії Віталія Кличка, у минулому професійного боксера, чемпіона світу з боксу, прізвисько якого на спортивній арені було *Доктор Залізний Кулак*. Саме тому вибір такої назви та абревіатури не є випадковим. Потенційні виборці, які чують і сприймають цю назву, одразу ж через асоціації співвідносять її з постаттю спортсмена та політика, тому ця партія легко запам’ятовується.

Цікавою назвою, у якій засвідчено гру слів, є *ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ “УКРАЇНСЬКЕ ОБ’ЄДНАННЯ ПАТРІОТІВ – УКРОП”*. Словом “укроп” з негативною семантикою прихильники терористичних квазіреспублік ДНР і ЛНР називали українських військових, однак з легкої руки Президента України ця лексема набула протилежного забарвлення – позитивного. “Хай вони нас називають “укропами”, тому що УКРОП розшифровується дуже просто – “Український опір”, – заявив П. Порошенко на одній із зустрічей у Маріуполі[5]. Далі слово *укроп* почало асоціюватися з патріотичним рухом та набуло позитивних конотацій. А коли в 2015 році створювали нову партію, цей неологізм використали в назві уже з іншим, але не менш цікавим поясненням – “Українське об’єднання патріотів”.

Незвична лексична база в трикомпонентному партіонімі *Політична партія “5.10”*, де власна назва представлена числовим значенням. Вибір цих чисел не є випадковим, а зумовлений головною ідеєю партії, а саме: скасувати всі податки на території України, залишивши лише два – податок 5% з вартості купленого товару (принцип “купуєш – платиш”) та єдиний соціальний податок 10% із заробітної плати. Доволі рідкісним є і вживання в назвах партій окличних конструкцій: *Політична партія “За Україну!”*, *Політична партія “Київна передусім!”*, *Партія Наталії Королєвської “Україна – Вперед!”*. Такий прийом додає емоційності та експресивності власній назві, робить її схожою на політичне гасло.

Більшість із проаналізованих партіонімів мають у своїй структурі власні назви, виділені лапками або написані великими літерами, що з одного боку створює нагромадження знаків, а з іншого – концентрує увагу виборця на найголовнішому слові, яке й має впливати на свідомість потенційного виборця, створювати в його уяві певні асоціації, спонукати до запам'ятовування й “правильного вибору”. До того ж варто зазначити: чим пізніше зареєстровані партії, тим строкатіші їхні назви, тим більше в назвах використано великих літер, лапок, мовної гри, пов'язаної із абрєвіацією, креативних тлумачень тощо.

Отже, проведене дослідження дозволило нам зробити низку висновків. Більшість партіонімів мають багатокомпонентну структуру, а саме 276 одиниць, що становить 75% від загальної кількості, менше партіонімів мають трикомпонентну структуру – 77 одиниць (21%), і найменше засвідчено двокомпонентних пропріативів політичних партій – 15 одиниць (4%). Аналіз партіонімів за лексичною базою показав, що відапелятивних онімів (182 одиниці, що становлять 49,5% від усієї вибірки) майже стільки ж, скільки відапелятивно-відонімних (186 одиниць, 50,5% від загальної кількості).

Серед особливостей творення партіонімів було помічено тенденції до абрєвіації та скорочення, використання метафор, прецедентних феноменів, гри слів, що є надзвичайно цікавим для подальших лінгвістичних та соціолінгвістичних досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Закон України Про громадські об'єднання* / Верховна Рада України // Закон від 22.03.2012 № 4572-VI. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>;
2. *Карпенко О.Ю.* Структура індивідуального ергонімичного фрейму // Записки з ономастики: Випуск 10. [Зб. наук.пр.]. – Одеса: АстроПринт, 2007. – С. 11–22;
3. *Селіванова О.О.* Ергонімikon міста Черкаси: когнітивний аспект / О.О. Селіванова // Записки з ономастики. – Одеса: Астопринт, 2011. – № 14. – С. 171–179;
4. *Торчинський М.М.* Структура онімного простору української мови: монографія. – Хмельницький: Авіст, 2008. – 551 с.;
5. *Ярмолюк О.* Порошенко презентував шеврон “Укроп” // Преса України. – 2014. – 8 вересня, 17:26. – Режим доступу від 07.04.2017: <http://uapress.info/uk/news/show/38087/>;
6. Відомості щодо зареєстрованих у встановленому законом порядку політичних партій станом на 18 січня 2017 року. – Режим доступу від 07.04.2017: http://ddr.minjust.gov.ua/uk/ca9c78cf6b6ee6db5c05f0604acd8dec/politychni_partiyi/.

Стаття надійшла до редакції 5 квітня 2017 р.

*Кравченко Л.А., к. филол. н., доц., Сюсюренко М.А., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, Киев*

ПАРТИОНИМЫ УКРАИНЫ (СТРУКТУРНЫЙ И ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИЙ АСПЕКТЫ)

Статья посвящена лингвистическому анализу названий политических партий Украины, которые являются неотъемлемой частью украинского эргонимикона. Рассмотрены структурные особенности этих онимов и некоторые способы словообразования их, в частности аббревиация как элемент языковой игры с ассоциативными образами. Значительное внимание уделено онимной и апелятивной лексике, которая стала лексической базой партионимов.

Ключевые слова: партионим, эргоним, оним, апелятив, лексическая база, аббревиация.

*Kravchenko L.O., PhD., Associate Prof., Siusiurchenko M.A., stud.
Taras Shevchenko National University of Kyiv*

PARTIONYMS OF UKRAINE (STRUCTURAL AND LEXICO-SEMANTIC ASPECTS)

The article is dedicated to linguistic analysis of the names of political parties in Ukraine, which are an integral part of the Ukrainian ergonomicon. The article focuses on the structural peculiarities of these onyms and some ways of word formation, in particular the abbreviation as a part of the language game with associative images. Considerable attention is paid to onymic and appellative vocabulary, which becomes the lexical basis of partionyms.

Key words: *partionym, ergonym, onym, appellative, lexical base, abbreviation.*

УДК 81.411.21

Кучеренко А.О., асп.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

АРАБСЬКИЙ МЕДІАДИСКУРС У СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ І МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

У статті розглядаються дослідження на тему арабської мови у веб-просторі. Автор аналізує сучасні підходи до вивчення різних форм арабської мови, що використовуються у соціальних медіа. Також зазначається, що взаємовплив Інтернету та зовнішнього світу на користувачів Мережі відображається на мові та призводить до того, що більшість досліджень мають міждисциплінарний характер. Спираючись на існуючі наукові праці, автор визначає тенденції вивчення арабського медіадискурсу у сучасній лінгвістиці.

Ключові слова: *арабський медіадискурс, соціальні медіа, міждисциплінарне дослідження, мовна ситуація.*

У зв'язку зі стрімким розвитком глобальної мережі Інтернет, а також поширенням її на різні сфери життя людини, дослідження Інтернет-дискурсу стає дедалі важливішим для мовознавців. Арабська мова у літературній та розмовній формі вживається для передачі інформації як через окремі веб-ресурси, так і через соціальні медіа, що об'єднують мільйони персональних сторінок користувачів Мережі. За даними світової Інтернет-статистики "Internet World Stats", кількість користувачів на Близькому Сході та в Північній Африці до 30 червня 2016 року становила більш ніж 210 млн. осіб [15]. Науковці з різних частин світу та багатьох галузей науки, зокрема й лінгвістики, займаються дослідженням арабської мови у Веб. Теорія мовної комунікації, соціолінгвістика, медіалінгвістика, психолінгвістика та інші галузі, що потребують міждисциплінарних досліджень, задіяні у вивченні як арабської, так і інших мов, які перебувають у стані живого розвитку в Інтернеті.

Вивчення арабського медіадискурсу є актуальним та необхідним, оскільки представники різних поколінь, статей, соціальних статусів та ін. спілкуються мало не